

NOTA INFORMATIVĂ
la proiectul hotărârii Guvernului pentru pilotarea Serviciului Integrat regional pentru
victimele violenței sexuale

1. Denumirea autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului

Proiectul Hotărârii Guvernului pentru pilotarea Serviciului Integrat regional pentru victimele violenței sexuale a fost elaborat de către Ministerul Muncii și Protecției Sociale cu suportul Entității Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor (UN Women), în cadrul Proiectului EVA “Promovarea egalității de gen în raioanele Cahul și Ungheni”, finanțat de Uniunea Europeană, și implementat de UN Women în parteneriat cu UNICEF în perioada 2020-mai 2023.

2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului de act normativ și finalitățile urmărite

Conform articolului 5 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, violența sexuală este o încălcare a drepturilor fundamentale ale omului (ONU, 1948). În Republica Moldova, violența sexuală rămâne a fi un subiect sensibil care necesită mai multă vizibilitate și implicare. Estimările naționale conform Studiului „Vioența față de femei în familie”, desfășurat de Biroul Național de Statistică, arată că 63% dintre fete și femei au fost supuse violenței (psihologice, fizice sau sexuale) din partea soțului/partenerului, acest fenomen afectându-le pe parcursul vieții, începând cu vârsta de 15 ani. Astfel, în Republica Moldova se atestă un nivel sporit de toleranță la violența sexuală, o accesibilitate redusă la servicii de protecție și asistență pentru femeile afectate de violență în familie și violența sexuală, precum și o deficiență de mecanisme de protecție legală a victimelor violenței sexuale.

Proiectul EVA s-a axat pe abilitarea femeilor, includerea priorităților și nevoilor specifice ale femeilor și fetelor pe agenda autorităților publice locale, dar și pentru prevenirea și eliminarea tuturor formelor de violență față de copii, violenței în familie și în bază de gen. Rezultatele scontate în baza proiectului sunt: (i) egalitatea de gen este integrată și promovată în elaborarea politicilor locale și în luarea deciziilor; și (ii) victimele violenței domestice inclusiv victimele violenței sexuale au acces mai mare la servicii multidisciplinare eficiente axate pe supravețuire, iar prevenirea violenței este pilotată în școlile și comunitățile locale.

Reieșind din cele menționate supra inclusiv importanța asistenței victimilor violenței sexuale într-o manieră integrată și centrată pe necesități, a fost luată decizia de a crea și pilota primul serviciu specializat de acest gen în raionul Ungheni.

Astfel, conform datelor Inspectoratului General al Poliției, în anul 2022 au fost înregistrate 555 de infracțiuni ce atentează la viața sexuală, sau cu 5,7% infracțiuni mai multe decât în anul 2021, dintre care: cazuri de viol - 227, sau cu 10,6% cazuri mai puțin decât în anul precedent, pe când acțiunile violente cu caracter sexual (323 acțiuni) au crescut cu 20,5% comparativ cu anul 2021 (268 acțiuni).

	Infracțiuni privind viața sexuală	Violuri (art. 171 Codul Penal)	Acțiuni violente cu caracter sexual	Violuri în familie	Acțiuni violente cu caracter sexual în familie
2022	523	236	287	9	5
2021	536	222	314	11	4

2020	515	254	261	30	11
2019	625	320	305	38	31
2018	587	259	328	39	24
2017	578	296	282	34	23

Sursa: Ministerul Afacerilor Interne

Analiza cazurilor în dinamică înregistrate de către organele de ordine publică relevă în mediu un număr de 560 cazuri de violență sexuală. Totodată se prezumă că numărul infracțiunilor ar fi mult mai mare din motivul neraportării din partea victimelor, cauzată de existența stereotipurilor și de lipsa încrederii în serviciile statului. Odată cu instituirea unui astfel de Serviciu Integrat, abordările și intervențiile vor fi realizate în conformitate cu prevederile Convenției de la Istanbul, axate pe încurajarea victimelor de a raporta cazurile, acordarea suportului emoțional și psihologic, centrate pe traumă și necesitățile victimelor.

Se preconizează pilotarea Serviciului Integrat în orașul Ungheni care va deservi în context regional beneficiari din următoarele unități administrativ-teritoriale: Ungheni, Fălești, Sîngerei, Călărași, Nisporeni și Telenеști. Conform datelor statistice oferite de organele de ordine publică pe parcursul anilor 2017-2022 în raioanele respective au fost raportate 539 (infracțiuni violente cu caracter sexual, inclusiv violuri).

	2017		2018		2019		2020		2021		2022	
	Viaț a sexu ala	Viol	Viaț a sexu ala	Viol	Viaț a sexu ala	Viol	Viaț a sexu ala	Viol	Viaț a sexu ala	Viol	Viaț a sexu ala	Viol
TOTAL	74	41	100	36	121	55	73	42	99	30	72	37
Fălești	5	2	18	7	17	8	9	6	24	5	14	5
Sîngerei	18	12	13	3	11	5	11	6	17	6	10	5
Călărași	20	9	18	5	20	10	14	7	13	4	18	8
Nisporeni	9	6	20	10	25	12	17	10	8	4	12	7
Telenеști	14	8	16	7	15	9	14	8	20	7	4	2
Ungheni	8	4	15	4	33	11	8	5	17	4	14	10

Sursa: Ministerul Afacerilor Interne

Republica Moldova prin ratificarea mai multor instrumente internaționale și naționalizarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă 2030 (țintele 5.2, 16.1) și-a asumat angajamentul de reducere în mod semnificativ a tuturor formelor de violență și îmbunătățire a răspunsului statului la cazurile de violență, inclusiv să promoveze politici, legi, servicii specializate care să prevină și să protejeze persoanele împotriva oricărei forme de violență, inclusiv violenței sexuale.

Totodată, Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (CEDAW), solicită statului să depună eforturi pentru a se asigura că femeile supuse violenței au acces la asistență specializată, cum ar fi consiliere și servicii de sănătate, pentru a le promova siguranța și reabilitarea fizică și psihologică. Comitetul ONU privind eliminarea discriminării împotriva femeilor, care în Observații finale asupra celui de-al șaselea raport periodic al Republicii Moldova la pct. 23 lit. c) a subliniat necesitatea statului de a se asigura că victimele unei astfel de violențe au acces adecvat la adăposturi și servicii de sprijin, inclusiv tratament medical, consiliere psihosocială și asistență juridică în toate regiunile statului.

La nivel regional, Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, ratificată prin Legea Nr.144/2021 de către Parlamentul

Republicii Moldova, prevede necesitatea de a lua măsurile legislative sau de altă natură necesare pentru înființarea unor servicii de referință adecvate și ușor accesibile pentru victimele violenței sexuale, pentru a asigura examinarea medicală și medico-legală în condiții decente, precum și consiliere pentru victime în vederea abordării traumelor (art. 25). Conform Cartografierii serviciilor de sprijin pentru victimele violenței, elaborată de Consiliul Europei¹, serviciul specializat pentru victimele violenței sexuale reprezintă o formă de suport prioritară care trebuie creată în contextul ratificării Convenției de la Istanbul, astfel răspunzând necesităților specifice a femeilor și fetelor abuzate sexual.

Un pas important pe dimensiunea respectivă a reprezentat adoptarea în luna noiembrie 2022 a Legii nr. 316/2022, care prevede îmbunătățirea mecanismului de asigurare a drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie. Cadrul legislativ are drept scop fortificarea drepturilor victimelor infracțiunilor de violență în familie și a infracțiunilor ce atentează la libertatea și inviolabilitatea sexuală, prin armonizarea cadrului normativ național la standardele și practicile internaționale, inclusiv la prevederile Convenției de la Istanbul.

La nivel național, deși există un șir de prevederi care reglementează dreptul victimelor violenței sexuale la asistența și suportul statului în scopul recuperării fizice, psihologice și sociale pe de o parte, nu există, pe de altă parte servicii specializate exclusiv destinate victimelor violenței sexuale, or în prezent asistența acestora se acordă fragmentar sau în cadrul serviciilor destinate victimelor violenței în familie și împotriva fetelor și femeilor. Reieșind din cele sus-menționate, se conturează necesitatea de instituire și reglementare a serviciilor de asistență integrată pentru victimele violenței sexuale, care vor asigura o abordare multisectorială centrată pe necesitățile acestora. Prin urmare, pilotarea serviciului specializat, care este un serviciu nou pentru victimele violenței sexuale va aborda intervenția într-o manieră integrată, astfel evitând victimizarea repetată a subiecților/elor violenței sexuale. Astfel, statul va putea asigura o protecție sporită victimelor violenței în bază de gen și în familie, inclusiv prin dezvoltarea și consolidarea parteneriatelor cu organizațiile societății civile și partenerii de dezvoltare.

3. Descrierea gradului de compatibilitate pentru proiectele care au ca scop armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene.

Proiectul de Regulament nu are scopul de armonizare a legislației naționale cu legislația Uniunii Europene.

4. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Proiectul Hotărârii de Guvern prevede pilotarea Serviciului Integrat regional pentru victimele violenței sexuale. Pilotarea funcționalității Serviciului Integrat se va efectua în baza acordurilor de colaborare pentru acordarea asistenței specializate victimelor violenței sexuale încheiate cu instituțiile din cadrul unităților administrativ-teritoriale din cele 6 raioane: Spitalul Raional Ungheni, Inspectoratele Teritoriale de Poliție, Secțiile medico-legale, Procuratura Generală, Structuri Teritoriale de Asistență Socială.

Acordurile de colaborare suplimentare vor stabili rolurile și responsabilitățile din cadrul serviciilor, gama serviciilor prestate precum și modalitățile de conlucrare și referire a beneficiarilor în Serviciul Integrat.

¹ <https://rm.coe.int/final-vaw-support-2019-eng-forms/168093b8b9>

Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Sănătății, Ministerul Afacerilor Interne, Procuratura Generală, Consiliul Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat, Centrul Medico-Legal, Consiliul Superior al Magistraturii vor delega persoane în bordul de conducere al proiectului de pilotare a Serviciului Integrat care vor asigura monitorizarea și evaluarea procesului de pilotare, cooperarea intersectorială și abordarea integrată a procesului de prestare a serviciilor victimelor violenței sexuale, analiza problemelor și lacunelor în procesul de implementare, precum și participarea în grupurile de lucru instituite.

Serviciul Integrat va fi pilotat în spațiul alocat de către autoritățile administrației publice locale din orașul Ungheni (Consiliul Raional) și amplasat pe teritoriul Spitalului Raional.

Activitatea Serviciului Integrat pe perioada pilotării se va realiza în conformitate cu:

1) Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului Integrat pentru victimele violenței sexuale, conform anexei nr.1.

2) Standardele minime de calitate pentru Serviciul Integrat prestate, conform anexei nr. 2.

Până la finalizarea perioadei de pilotare a Serviciului Integrat, Ministerul Muncii și Protecției Sociale și Ministerul Sănătății vor asigura promovarea cadrului normativ necesar implementării acestui tip de serviciu la nivel național, inclusiv mecanismul de finanțare a acestuia, luând în considerare rezultatele pilotării.

Monitorizarea și controlul asupra executării prevederilor prezentei hotărâri se pun în sarcina Ministerului Muncii și Protecției Sociale.

Scopul general al acestui Serviciu Integrat constă în crearea mecanismului de asigurare a intervenției integrate, prompte și centrate pe necesitățile victimei violenței sexuale, în vederea prevenirii victimizării și/sau retraumatizării acesteia în procesul de acordare a asistenței.

În cadrul Serviciului Integrat vor fi pilotate servicii specializate de asistență ale victimelor adulte ale violenței sexuale, în speță: prelevarea de probe biologice și examinarea medico-legală, asistență psihologică în vederea depășirii situației de risc, asigurarea protecției în situație de risc, consiliere informațională și juridică, referire la serviciile specializate cu componentă rezidențială după caz ori servicii de zi. De asemenea, în cadrul Serviciului va fi posibil de realizat audierea în condiții sigure și alte acțiuni procesuale pentru infracțiunile privind viața sexuală.

Pe perioada pilotării, serviciile specializate vor fi acordate de specialiștii angajați, precum și de persoane desemnate. Personalul angajat în cadrul Serviciului va fi format din: managerul/a Serviciului, psiholog/a specializat/a, asistent/a social, contabil/a, precum și personalul auxiliar. Persoane desemnate care vor presta asistență specializată integrată victimelor violenței sexuale în cadrul Serviciului sunt: judecătorii, procurorii, polițiștii, medicii, medicii legiști, avocați alți specialiști/te, care, în conformitate cu atribuțiile funcționale, sunt abilitați prin lege să participe la examinarea cazurilor de violență sexuală.

Intervenția intersectorială și multidisciplinară pe perioada pilotării serviciului va fi asigurată în baza Acordului de colaborare încheiat între autoritățile/instituțiile competente în domeniu. Menționăm că experiența țărilor (ex. Spania, Serbia etc.) în care funcționează astfel de servicii arată că aceste acorduri au un rol esențial în asigurarea bunei funcționări a Serviciului specializat.

Standardele minime de calitate pentru serviciile specializate sunt grupate în 5 capitole: 1) accesul la serviciile prestate în cadrul Serviciului; 2) cadrul de organizare și funcționare; 3) interesul victimei; 4) intervenția multidisciplinară și cooperarea intersectorială; 5) managementul Serviciului.

5. Fundamentarea economico-financiară

Buget estimativ pentru 24 luni

- I. Cheltuieli destinate pentru întreținerea personalului - **881491.20**
- II. Cheltuieli administrative și de întreținere - **588202,32**
- III. Cheltuieli pentru procurare bunuri și materiale circulante - **127067,04**
- IV. Buget TOTAL - **1596760.56**

Cheltuielile ce țin de pilotarea primului Serviciu Integrat pentru victimele violenței sexuale la Ungheni și susținerea activității acestuia pentru primii 2 ani de activitate vor fi suportate de către UN Women. În acest context, menționăm că UN Women a semnat un Memorandum de Înțelegere cu Consiliul Raional Ungheni cu privire la crearea și pilotarea Serviciului Specializat pentru victimele violenței sexuale în municipiul Ungheni.

Cheltuielile administrative și de întreținere au fost calculate în conformitate cu Hotărârea Guvernului nr.520/2006.

Totodată, cheltuielile intervenției intersectoriale din partea specialiștilor desemnați în cadrul Serviciului vor fi asigurate în limita alocațiilor prevăzute anual în bugetele autorităților/instituțiilor publice ale acestora.

Până la finalizarea perioadei de pilotare, Ministerul Muncii și Protecției Sociale în comun cu celelalte autorități va analiza mecanismele de cooperare aplicate și de prestare a serviciilor speciale integrate, impactul pilotării și va înainta Guvernului spre aprobare Regulamentul-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului specializat pentru victimele violenței sexuale și standardele minime, inclusiv mecanismul de finanțare a acestuia.

6. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ în vigoare

Pe perioada pilotării Serviciul Specializat va fi analizată oportunitatea ajustării cadrului de referință.

7. Avizarea și consultarea publică a proiectului

Proiectul Hotărârii Guvernului pentru pilotarea Serviciului Integrat regional pentru victimele violenței sexuale în municipiul Ungheni, precum și Nota informativă aferentă acestuia sunt plasate pe platforma *particip.gov.md*. Urmare procesului de avizare au fost primite 10 avize de la următoarele autorități și instituții: Ministerul Sănătății, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Finanțelor, Centrul de Medicină Legală, Avocatul Poporului, Procuratura Republicii Moldova, Congresul Autorităților Locale din Moldova, Consiliul Național pentru Asistența Juridică Garantată de Stat, Consiliul Raional din Ungheni, precum și avizarea din partea Centrului de Armonizare a Legislației.

Totodată, a fost organizată și o consultare publică pe data de 17 martie 2023, unde au participat reprezentanții autorităților publice centrale, societății civile, partenerii de dezvoltare și reprezentanții autorităților locale, unde au fost dezbătute divergențele asupra proiectului. Toate obiecțiile parvenite din consultările publice precum și cele din avize au fost luate în considerație la definitivarea proiectului.

8. Constatările expertizei anticorupție

9. Constatările expertizei de compatibilitate
Centrului de armonizare a legislației în avizul de compatibilitate a apreciat că proiectul național nu reprezintă un exercițiu de transpunere directă a legislației UE subsumat politicilor europene în domeniul criminalității, fiind unul de creare a normelor cu specific național de instituire a serviciilor specializate de apărare a victimelor violenței, care corespund obiectivelor trasate la nivel UE în acest sens și par să nu submineze dispozițiile actelor UE menționate în aviz.
10. Constatările expertizei juridice
11. Constatările altor expertize

Secretară de Stat

Felicia BECHTOLDT